

De Vlaamse openbaredienstverplichtingen inzake elektriciteit en aardgas

29/08/2019

Inhoudsopgave

0	Samenvatting	3
1	Begrip ‘openbaredienstverplichting’	5
2	Typologie van ODV’s	6
2.1	Technische ODV’s	7
2.2	Sociale ODV’s.....	8
2.3	Ecologische ODV’s	10
2.4	Schematisch overzicht.....	13
3	Financieringswijze van ODV’s	13
3.1	Krachtlijnen ODV-financieringswijze	13
3.2	Toezicht op hoogte kostprijs van ODV’s.....	16
4	Kostprijs van ODV’s.....	17
4.1	Globaal overzicht ODV-kosten (2018)	17
4.2	ODV-kosten in de energiefactuur van een doorsnee gezin/klein bedrijf (2019)	20
4.2.1	Algemene opmerkingen bij de navolgende cijfergegevens	20
4.2.2	Elektriciteitsfactuur doorsnee gezin	21
4.2.3	Elektriciteitsfactuur doorsnee klein bedrijf	22
4.2.4	Aardgasfactuur doorsnee gezin	23
4.2.5	Aardgasfactuur doorsnee klein bedrijf	24
4.2.6	Detailtering ODV-kosten elektriciteit.....	25
4.2.7	Afsluitend overzicht.....	27
5	Vaststellingen.....	28

0 Samenvatting

Dit rapport focust op de Vlaamse openbaredienstverplichtingen (ODV's) inzake elektriciteit en aardgas.

In eerste instantie formuleren we een **omschrijving van het concept** (titel 1). Het concept ODV is een koepelbegrip voor uiteenlopende verplichtingen die worden opgelegd aan een marktpartij op de elektriciteits- en aardgasmarkt. ODV's zijn bedoeld als correcties op de vrije marktwerking in het algemeen belang, met het oog op de vrijwaring van de elektriciteits- en aardgasvoorziening als openbare dienst binnen een vrijgemaakte markt. In dit rapport ligt de focus op de ODV's die door of krachtens het Vlaamse Energiedecreet worden opgelegd, en niet op de ODV's met een federale rechtsgrondslag.

Vervolgens geven we een **overzicht** van de ODV's die op dit moment gelden op de Vlaamse elektriciteits- en aardgasmarkt (titel 2). Dit op basis van een inhoudelijke indeling enerzijds, en een indeling naargelang de marktpartij die met de ODV's in kwestie belast wordt anderzijds. Op basis van de eerste indeling kunnen technische, sociaal(economische) en ecologische ODV's worden onderscheiden. De laatste indeling komt in principe neer op een tweedeling: de ene groep ODV's komt namelijk ten laste van de netbeheerders, de andere van de leveranciers.

Daarna verleggen we de focus naar de huidige financieringswijze van ODV's, de kostprijs van ODV's en het toezicht op de hoogte daarvan.

Wat betreft de **financieringswijze** (titel 3) zijn er twee basisregels. Enerzijds worden de netto-kosten verbonden aan de ODV's opgelegd aan de distributienetbeheerders in beginsel via hun distributienettarieven verrekend (net zoals de netto-kosten die de transmissienetbeheerder maakt in het kader van de naleving van Vlaamse ODV's). Anderzijds worden de kosten verbonden aan de ODV's opgelegd aan de leveranciers via de factuurcomponent van de 'commodity' aan de eindafnemers doorgerekend. Die basisregels moeten echter genuanceerd worden. Zo stellen we vast dat ook via de factuurcomponent 'heffingen' ODV's worden gefinancierd, aangezien de opbrengsten van de Vlaamse bijdrage Energiefonds ook deels worden aangewend voor de financiering van ODV's. Tot slot is er ook de mogelijkheid om ODV's te financieren vanuit de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse regering (zoals bv. in 2018 in beperkte mate het geval was).

De spreiding over de verschillende componenten van de energiefactuur is bepalend voor het **toezicht** dat op de (hoogte van de) ODV-kosten wordt uitgeoefend. Voor de ODV-kosten die in de distributienettarieven worden verrekend, hebben wij als VREG een specifieke, tarifaire controlebevoegdheid. Voor de ODV-kosten die níét in de distributienettarieven worden verrekend, vallen we terug op onze (beperkttere) algemene toezichthoudende en controlerende taak. Voor die ODV-kosten geeft immers de vrije markt (wat betreft ODV-kosten in de 'commodity') of de regelgever (wat betreft ODV-kosten in de 'heffingen') nadere sturing. De CREG kijkt op haar beurt toe op de Vlaamse ODV-kosten die de transmissienetbeheerder maakt en via de distributienettarieven worden doorgerekend.

Aansluitend op de informatie over de financieringswijze van en het toezicht op de ODV-kosten, brengen we het **kostenplaatje** van de Vlaamse ODV's inzake elektriciteit en aardgas in kaart.

Titel 4 bevat cijfergegevens m.b.t. de **totale maatschappelijke kost** van de Vlaamse ODV's die op de distributienetbeheerders en de leveranciers rusten. Daaruit blijkt dat in 2018 de maatschappelijke kost voor het uitvoeren van de Vlaamse ODV's **ca. 1,4 miljard euro bedroeg (exclusief BTW)**. Daarvan werd ca. 0,2 miljard euro (waarop logischerwijze geen btw wordt

geheven) gefinancierd door de Vlaamse Overheid, hoofzakelijk vanuit het Energiefonds en in beperkte mate via de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap. Daarnaast bevat titel 4 ook recente cijfergegevens m.b.t. de **kosten van de Vlaamse ODV's voor een doorsnee gezin en een doorsnee klein bedrijf**.

Het rapport besluit met enkele **vaststellingen** (titel 5). Allereerst valt op dat de totale maatschappelijke kost van de Vlaamse ODV's naast aanzienlijk, ook weinig inzichtelijk is. De oorzaak ligt vooral in de uiteenlopende financieringswijze van ODV's, waardoor in alle drie de componenten van de energiefactuur (commodity – nettarieven – heffingen) ODV-kosten vervat zitten. Een tweede vaststelling is dat verhoudingsgewijs vooral in de elektriciteitsfactuur een hoge ODV-kost vervat ligt. Dit is het gevolg van het feit dat de meeste – en de duurste – ODV's worden opgelegd aan de elektriciteitsleveranciers en de elektriciteitsdistributienetbeheerders.

Doelstelling van dit rapport is om te informeren over ODV's en de kosten die zij teweegbrengen, zodat er meer transparantie over dit onderwerp is. Om die doelstelling blijvend waar te maken, zijn de grafieken m.b.t. de ODV-kosten in dit rapport ook terug te vinden op [onze website](#), waar ze periodiek zullen worden geactualiseerd.

We wijzen er de lezer van dit rapport op dat er al eerder door consultancybedrijf PwC onderzoek werd gedaan naar de kostprijs van de openbaredienstverplichtingen, en dit in onze opdracht. Meer bepaald gebeurde dit in het kader van de PwC-studie naar de elektriciteits- en aardgasdistributienettarieven in het Vlaamse Gewest, waarbij deze werden vergeleken met de tarieven in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, het Waalse Gewest, Nederland, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk.¹ Bij deze vergelijking werden 13 uiteenlopende verbruiksprofielen als leidraad genomen. Eén van de conclusies van deze studie was dat de distributienettarieven voor een groot deel verantwoordelijk zijn voor de hoge elektriciteitsfactuur en de lage aardgasfactuur in Vlaanderen - vergeleken met de andere vermelde gewesten en landen - en dat binnen de elektriciteitsdistributienettarieven de verklaring daarvoor vooral gezocht moet worden bij de openbaredienstverplichtingen en de toeslagen. Wat dat laatste betreft, komen we in dit rapport tot een gelijkaardige vaststelling. Ook wordt in voorliggend rapport de component 'openbaredienstverplichtingen' binnen het bredere plaatje van de distributienettarieven en de energiefactuur gesitueerd. Vanuit die optiek kan dit rapport dus enigszins worden aangezien als aansluitend bij de PwC-studie. Het grote verschil tussen de studie en dit rapport is echter dat in dit rapport wordt gefocust op de Vlaamse openbaredienstverplichtingen als zodanig, en deze niet worden vergeleken met andere landen, noch in het keurslijf van enkele welomschreven verbruiksprofielen worden gepast.

¹ Het eindrapport van deze studie (RAPP-2019-03) werd neergelegd op 31 januari 2019; zie: www.vreg.be/nl/document/rapp-2019-03. Ook werd deze studie op 25 januari 2019 gepresenteerd n.a.v. de voorstelling van ons Ondernemingsplan; zie de slides bij deze presentatie via de volgende link: www.vreg.be/nl/ondernemingsplan ('presentatie studie PwC in opdracht van de VREG').

1 Begrip ‘openbaredienstverplichting’

Het begrip ‘openbaredienstverplichting’ is een **koepelbegrip** voor de verschillende verplichtingen die – al naargelang het geval – bij wet, decreet, ordonnantie of uitvoeringsbesluit worden opgelegd aan een marktpartij op de elektriciteits- en aardgasmarkt. Oorspronkelijk zijn deze verplichtingen opgevat als **correcties op de vrije marktwerking**, met het oog op de vrijwaring van de elektriciteits- en aardgasvoorziening als openbare dienst binnen een vrijgemaakte markt. Indien de wet-, decreet- en ordonnantiegever deze verplichtingen niet zouden opleggen, dan zouden de marktpartijen ze hoogstwaarschijnlijk niet – of toch niet in dezelfde mate of onder dezelfde voorwaarden – op zich nemen. ODV’s overstijgen immers het louter commerciële belang van de marktpartijen. Ze zorgen er mede voor dat op de vrijgemaakte elektriciteits- en aardgasmarkt ook het algemeen belang gewaarborgd blijft. Deze doelstelling van ODV’s komt tot uiting in de **Derde Elektriciteits- en Aardgasrichtlijnen**² en in de recente **Vierde Elektriciteitsrichtlijn**³, hoewel deze richtlijnen het concept ‘ODV’ verder niet definiëren.

Dit rapport is specifiek toegespitst op de ‘Vlaamse’ ODV’s inzake elektriciteit en aardgas, waarmee wordt bedoeld: de ODV’s die door of krachtens het Vlaamse **Energiedecreet** worden opgelegd. Het Energiedecreet definieert het concept ‘ODV’ in zeer algemene termen als *“een verplichting die betrekking heeft op de sociaaleconomische, ecologische of technische aspecten van de energievoorziening”*.⁴ Bijgevolg is het geen sinecure om het ODV-concept af te bakenen. Bovendien bestaat er geen vaststaande lijst ODV’s: de Europese richtlijnen laten de regelgevers van de EU-lidstaten – waaronder dus ook de Vlaamse decreetgever – een relatief grote beleidsvrijheid bij de oplegging van ODV’s.⁵ Op zijn beurt heeft de decreetgever dienaangaande in de meeste gevallen slechts in een kader voorzien, en zodoende de Vlaamse Regering de opdracht gegeven om binnen deze krijtlijnen ODV’s uit te werken. De specifieke formulering van veel ODV’s is dus terug te vinden in het **Energiebesluit**.⁶ Daar komt nog bij dat niet alle ODV’s in het Energiedecreet en -besluit expliciet als ‘ODV’ worden betiteld.

Abstractie gemaakt van de verspreide rechtsgrondslagen en de conceptuele vaagheid, is enige nadere afbakening van het ODV-concept evenwel mogelijk. ODV’s onderscheiden zich van andere wettelijke verplichtingen – waaronder bv. de rapporteringsverplichtingen t.a.v. de VREG en het Vlaams Energieagentschap (VEA)⁷ – doordat zij telkens zijn ingegeven door het **algemeen belang**⁸.

² Zie art. 3 Richtl. 2009/72/EG van 13 juli 2009 van EP en Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtl. 2003/54/EG, *Pb.L* 14 augustus 2009, 211/55-93 (verkort: ‘Derde Elektriciteitsrichtlijn’) en art. 3 Richtl. 2009/73/EG van 13 juli 2009 van EP en Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en tot intrekking van Richtl. 2003/55/EG, *Pb.L* 14 augustus 2009, 211/94-136 (verkort: ‘Derde Aardgasrichtlijn’). Beide artikelen zijn getiteld ‘openbaredienstverplichtingen en bescherming van de afnemer’; ook wordt in beide artikelen aan een heel aantal openbaredienstverplichtingen gerefereerd.

³ Zie art. 9 Richtl. (EU) 2019/944 van 5 juni 2019 van EP en Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtl. 2012/27/EU, *Pb.L* 14 juni 2019, 158/125-199 (verkort: ‘Vierde Elektriciteitsrichtlijn’). Deze richtlijn moet uiterlijk op 31 december 2020 worden omgezet in nationaal recht (de Derde Elektriciteitsrichtlijn wordt met ingang van 1 januari 2021 ingetrokken).

⁴ Art. 1.1.3, 97° Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid (verkort: ‘Energiedecreet’).

⁵ Zie art. 3, §2 e.v. Derde Elektriciteitsrichtlijn en art. 3, §2 e.v. Derde Aardgasrichtlijn. Zie tevens art. 9, §2 e.v. Vierde Elektriciteitsrichtlijn.

⁶ BVR van 19 november 2010 houdende algemene bepalingen over het energiebeleid (verkort: ‘Energiebesluit’).

⁷ Voorbeelden van deze rapporteringsverplichtingen zijn o.a. het opvolgingsverslag dat de distributienetbeheerders jaarlijks aan de VREG dienen te bezorgen (zie art. 3.1.32 Energiebesluit) en de sociale statistieken die de leveranciers en de distributienetbeheerders, ook op jaarlijkse basis, aan de VREG dienen te bezorgen (zie art. 5.7.1 Energiebesluit).

⁸ Vanuit Europeesrechtelijk oogpunt bekeken, is het concept ‘ODV’ verbonden met het concept ‘diensten van algemeen economisch belang’ (‘DAEB’). DAEB zijn diensten die binnen gereguleerde sectoren worden verricht; een voorbeeld van een DAEB is de distributie van elektriciteit/aardgas op de gereguleerde elektriciteits- en aardgasmarkt. ODV’s

Men zou kunnen stellen dat een marktpartij zich bij de uitvoering van een ODV moet gedragen als een overheid. Anders dan bij zijn andere activiteiten, moet het algemeen belang – en in het verlengde daarvan vaak de belangen van de (huishoudelijke) afnemers – steeds de eerste overweging zijn. De commerciële belangen van de marktpartij in kwestie mogen daarentegen geen fundamentele rol spelen.

2 Typologie van ODV's

De ODV's die door of krachtens het Energiedecreet worden opgelegd, kunnen op verschillende manieren gegroepeerd worden.

Eenzijds is een **inhoudelijke** indeling mogelijk, afhankelijk van het onderwerp waarop de ODV's betrekking hebben. Zo bekeken kunnen er 'technische', 'sociale'⁹ en 'ecologische' ODV's onderscheiden worden.¹⁰ Anderzijds is het mogelijk om ODV's in te delen naargelang de **marktpartij** op wie ze rusten. Deze indeling komt in principe¹¹ neer op een tweedeling, waarbij de ene groep ODV's ten laste komt van de distributienetbeheerders, en de andere van de leveranciers.¹² Hierbij moet wel rekening worden gehouden met het feit dat het Energiedecreet en -besluit bepaalde ODV's, meer bepaald de quotumverplichtingen inzake groenestroom- en warmtekrachtcertificaten¹³, eigenlijk aan de 'toegangshouders' opleggen. In verreweg de meeste gevallen is de leverancier de toegangshouder, en zal hij bijgevolg deze ODV's uitvoeren. Dit is echter niet per definitie het geval; ook een andere marktpartij kan als toegangshouder fungeren.¹⁴

Hieronder wordt een **overzicht** gegeven van de ODV's die door of krachtens het Energiedecreet worden opgelegd. In eerste instantie wordt de inhoudelijke indeling in drie groepen ODV's (technisch – sociaal – ecologisch) gevolgd. Daarnaast wordt binnen elke groep aangegeven welke marktpartij de ODV's in kwestie moet uitvoeren. Tot slot volgt een globaal, schematisch overzicht van de hieronder weergegeven ODV-typologie.

worden opgelegd aan de uitvoerder van een DAEB om te waarborgen dat de uitvoering van de DAEB aan een bepaalde doelstelling van algemeen belang beantwoordt. Men zou dus kunnen stellen dat ODV's mee het kader scheppen voor (de uitvoering van) DAEB. Zie voor een verdere analyse van de verhouding tussen de begrippen 'ODV' en 'DA(E)B' o.a. D. DE ROY en D. YERNAULT, "Les obligations de service public de droit européen et les services publics de droit interne belge: une superposition délicate, une conjugaison indispensable", *Tijdschrift voor het recht van netwerkindustriën* 2015, (429) 433 en Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Handreiking – Diensten van Algemeen Economische Belang en Staatssteun*, 2008, 23.

⁹ Deze categorie ODV wordt ook wel aangeduid als 'sociaaleconomische ODV's'.

¹⁰ Cf. de definitie in art. 1.1.3, 97° Energiedecreet.

¹¹ De overgrote meerderheid van de ODV's die door of krachtens het Energiedecreet worden opgelegd, rust op de distributienetbeheerders en de leveranciers. Een uitzondering daarop is de ODV die rust op de installateurs van hernieuwbare energiesystemen (cf. art. 4.1.18/2 Energiedecreet en art. 6.4/1.1 Energiebesluit dienen zij maandelijks een lijst met enkele gegevens over de hernieuwbare energie-installaties die zij de afgelopen maand hebben geïnstalleerd, te bezorgen aan de distributienetbeheerders).

¹² In dit advies wordt gefocust op de ODV's op de *Vlaamse* elektriciteits- en aardgasmarkt. Voor alle duidelijkheid past het hier te vermelden dat ook daarbuiten – bv. op de *Belgische* elektriciteits- en aardgasmarkt – ODV's kunnen worden opgelegd. Art. 21, eerste lid, 1° van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt voorziet bv. in de mogelijkheid dat per KB ODV's worden opgelegd aan producenten, tussenpersonen, leveranciers en netbeheerders. De kring van marktpartijen die kan worden belast met ODV's is dus groter dan enkel de distributienetbeheerders en de leveranciers.

¹³ Zie artt. 7.1.10 en 7.1.11 Energiedecreet.

¹⁴ Zie art. IV.2.1.3, §3 Technisch Reglement Distributie Elektriciteit (verkort: 'TRDE').

2.1 Technische ODV's

De technische ODV's hebben allemaal betrekking op de technische aspecten van het onderhoud en de uitbreiding van het distributienet. Wegens hun nauwe band met het distributienet *an sich*, rusten alle technische ODV's dan ook op de **distributienetbeheerders**.

Deze categorie ODV's kan verder in twee subcategorieën worden onderverdeeld: enerzijds bestaat er een groep technische ODV's die betrekking heeft op de technische aspecten van de dienstverlening van de distributienetbeheerders aan hun klanten, zijnde de afnemers en de aanvragers van een netaansluiting. Anderzijds rust er op de distributienetbeheerders ook een technische ODV die veeleer betrekking heeft op het ruimere distributienet dat zij beheren.

De hieronder opgelijste technische ODV's hebben betrekking op de **technische aspecten van de dienstverlening van de distributienetbeheerders aan hun klanten**. Bepaalde van deze verplichtingen gelden zowel voor de elektriciteits-, als voor de aardgasdistributienetbeheerders. Dit neemt niet weg dat er daarnaast ook ODV's bestaan die slechts voor de elektriciteits- dan wel aardgasdistributienetbeheerders alleen gelden.

- Voor zowel de *elektriciteits- als de aardgasdistributienetbeheerders* gelden de volgende ODV's:
 - Verplichting om elke afnemer die elektriciteit of aardgas koopt voor eigen *huishoudelijk* gebruik *aan te sluiten* op het elektriciteits- resp. aardgasdistributienet, wanneer de woning van de afnemer in kwestie vergund is o.g.v. een stedenbouwkundige vergunning, een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen, of o.b.v. een vermoeden van vergunning.¹⁵
 - Verzekeren dat de *dienstverlening* aan de afnemers aan bepaalde standaarden voldoet. Zo moet de distributienetbeheerder minstens tweejaarlijks een meteropname uitvoeren en de ondubbelzinnige identificatie waarborgen van de personeelsleden die met dit of een ander oogmerk langsgaan bij huishoudelijke afnemers. Daarnaast moet zonder meerkosten worden ingegaan op een verzoek tot (ver)plaatsing van de meter naar een goed toegankelijke, veilige en technisch en economisch verantwoorde plaats. Ook voorziet de distributienetbeheerder in een procedure van klachtenbehandeling.¹⁶
- Voor de *elektriciteitsdistributienetbeheerders* alleen komen daar nog de volgende ODV's bij:
 - Erin voorzien dat elke afnemer op laagspanning de mogelijkheid heeft om een *elektriciteitsstarief op basis van een dag- en een nachtmeter* te genieten. Daartoe investeert de netbeheerder in de nodige apparatuur. Ook informeert hij de afnemers over de kosten, mogelijkheden en voordelen die met een omschakeling naar een dag- en een nachtmeter gepaard gaan.¹⁷
 - Ervoor zorgen dat een directe lijn voor ingebruikname wordt uitgerust met een meter die toelaat de elektriciteit die in de directe lijn geïnjecteerd wordt te meten, dit met het oog op de inning en de invordering van de heffing op de exploitatie van een directe lijn.¹⁸
- Voor de *aardgasdistributienetbeheerders* alleen gelden bijkomend de volgende ODV's:
 - Ervoor zorgen dat de *aansluiting* op het aardgasdistributienet de afnemer *maximum 250 euro* kost, indien aan enkele welomschreven voorwaarden is voldaan (o.a. inzake capaciteit en leveringsdruk).¹⁹
 - Bij netuitbreiding of netversterking met het oog op hetzij de aansluiting van een wooneenheid of gebouw, hetzij de ontsluiting van een verkaveling in beginsel het *rendabele*

¹⁵ Artt. 4.1.14 en 4.1.15 Energiedecreet.

¹⁶ Art. 4.1.20 Energiedecreet en art. 5.6.2 Energiebesluit.

¹⁷ Art. 4.1.22 Energiedecreet en artt. 3.1.35 t.e.m. 3.1.38 Energiebesluit.

¹⁸ Art. 14.3.4 Energiedecreet.

¹⁹ Art. 4.1.13 Energiedecreet.

deel van de kosten betalen voor de aanleg van de verbinding tussen het aardgasnet enerzijds, en de wooneenheid of het gebouw resp. de verkaveling anderzijds. De aanvrager van de aansluiting of verkaveling draagt de overige kosten.²⁰

De hieronder vermelde technische ODV is breder opgevat dan de technische dienstverlening van de distributienetbeheerders aan hun individuele klanten. Ze heeft betrekking op het **ruimere distributienet** dat de *elektriciteitsdistributienetbeheerders* beheren:

- Iedere elektriciteitsdistributienetbeheerder die de elektriciteitsnetten tot 15.000 volt beheert, draagt zorg voor de *exploitatie van de openbare verlichting* in zijn geografische gebied en betaalt daarvan de kosten. Daaronder vallen o.a. onderhoudswerkzaamheden aan kabels, kasten en lampen, bijstand aan gemeenten en de vijfjaarlijkse energieaudit.²¹

2.2 Sociale ODV's

Een tweede categorie ODV's wordt gevormd door de sociale ODV's. Deze ODV's hebben allemaal een specifiek sociaal oogmerk gemeenschappelijk. Ze zijn er namelijk om de financiële belangen van de – voornamelijk huishoudelijke – afnemers veilig te stellen, evenals om de nodige continuïteit in hun energiebelevering te waarborgen. Dit echter zonder daarbij de belangen van de distributienetbeheerders en de leveranciers uit het oog te verliezen, op wie de sociale ODV's rusten.

De categorie van de sociale ODV's kan inhoudelijk verder worden onderverdeeld op basis van het toepassingsbereik van de ODV's in kwestie. Sommige sociale ODV's gelden meer bepaald voor alle afnemers in alle omstandigheden en hebben aldus een **algemeen** geldingsbereik, terwijl andere sociale ODV's een meer **specifiek** geldingsbereik hebben. Laatstgenoemde categorie sociale ODV's komt m.a.w. in enkele welbepaalde situaties in het geding, bv. wanneer een huishoudelijke afnemer zich schuldig maakt aan wanbetaling of zijn/haar energiecontract opzegt.

De hiernavolgende sociale ODV's rusten op de **elektriciteits- en aardgasdistributienetbeheerders**. De ODV's met een specifiek geldingsbereik zijn in het overzicht hieronder in het grijs gemarkeerd.

- Het recht van elke huishoudelijke afnemer op *een ononderbroken toevoer van elektriciteit en aardgas* waarborgen. Enkel in de welomschreven gevallen van art. 6.1.2 Energiedecreet kan de distributienetbeheerder deze toevoer afsluiten, o.m. bij een onmiddellijke bedreiging van de veiligheid, bij een leegstaande woning, bij fraude van de huishoudelijke afnemer en in situaties waarin de huishoudelijke afnemer weigert om bepaalde afspraken met de distributienetbeheerder na te leven. In sommige van deze gevallen is afsluiting bovendien pas mogelijk na een advies van de lokale adviescommissie, en kan de Vlaamse Regering de afsluiting in bepaalde periodes beperken of verbieden.²²
- **Vervullen van de rol van sociale leverancier**, om te vermijden dat een huishoudelijke afnemer die na opzegging van diens leveringscontract geen leveringscontract met een nieuwe leverancier heeft gesloten, zonder elektriciteit of aardgas zou vallen. Meer bepaald belevt de distributienetbeheerder de huishoudelijke afnemer vanaf de afloop van de opzeggingstermijn van diens leveringscontract.²³ Beschermde afnemers hebben ook in dit geval recht op het sociaal tarief voor elektriciteit/aardgas.
- **Vervullen van een sleutelrol in het systeem van de budgetmeter**. Een budgetmeter (evt. d.m.v. stroombegrenzer) kan pas worden geplaatst wanneer een huishoudelijke afnemer zijn factuur

²⁰ Art. 4.1.16 Energiedecreet.

²¹ Art. 4.1.22 Energiedecreet en artt. 3.1.39 t.e.m. 3.1.41 Energiebesluit.

²² Art. 4.1.22 en artt. 6.1.1 t.e.m. 6.1.2 Energiedecreet.

²³ Art. 4.1.22 Energiedecreet en art. 5.2.3 Energiebesluit.

voor de levering van elektriciteit of aardgas niet betaalt na het verstrijken van de betalingstermijn, en niet ingaat op de betalingsherinnering en ingebrekestelling uitgaande van de distributienetbeheerder. De budgetmeter wordt door de distributienetbeheerder zo ingesteld dat een hulpkrediet voor een bedrag dat overeenkomt met de waarde van 200 kWh (elektriciteit) of 1000 kWh (aardgas) tegen de sociale maximumprijs ter beschikking wordt gesteld van de huishoudelijke afnemer. Daarnaast stelt de distributienetbeheerder de nodige informatie (o.a. gebruikshandleiding, toegepast tarief) ter beschikking van de betrokken afnemer en geeft de distributienetbeheerder het OCMW desgevraagd een lijst met de geplaatste actieve budgetmeters in de gemeente waarin het OCMW actief is.²⁴

De distributienetbeheerder schakelt de budgetmeter uit (of neemt de stroombegrenzer weg), indien de huishoudelijke afnemer zijn openstaande rekeningen heeft betaald en een contract voor de levering van elektriciteit of aardgas heeft gesloten met een leverancier.²⁵

Indien de huishoudelijke afnemer met budgetmeter verhuist, staat de distributienetbeheerder in voor de wegneming van de budgetmeter op het oude adres van de afnemer evenals de inschakeling van de budgetmeter op diens nieuwe adres.²⁶

De distributienetbeheerder draagt de kosten voor de plaatsing, inschakeling en uitschakeling van de budgetmeter (evenals voor de eventuele stroombegrenzer).²⁷

Daarnaast zorgt de distributienetbeheerder binnen het systeem van de budgetmeter voor bepaalde aanvullende faciliteiten, zoals het voorzien van een minimale levering van elektriciteit of aardgas van zodra het bedrag waarmee de budgetmeter werd opgeladen, opgebruikt is, en de medewerking aan een afbetalingsplan met geleidelijke schuldafbouw.²⁸

- Vervullen van de rol van *uitzonderingsleverancier* als de leverancier na verhuis van een huishoudelijke afnemer de levering van elektriciteit of aardgas wil stopzetten. Eerst moet de leverancier daarvan echter melding geven en gedurende maximaal 30 kalenderdagen na deze melding verder leveren aan de nieuwe bewoner, of de eigenaar in afwachting van een nieuwe bewoner. Pas na die termijn levert de distributienetbeheerder verder in afwachting van een regularisatie van de situatie of een afsluiting van de elektriciteits- of aardgastoevoer.²⁹
- Vervullen van de rol van *noodleverancier* als de leveringsvergunning van een leverancier wordt ingetrokken, een leverancier de toegang tot het net wordt ontzegd, of een leverancier failliet gaat. De Vlaamse Regering dient nog de maximale periode te bepalen tijdens dewelke de distributienetbeheerder als noodleverancier kan optreden; in elk geval kan deze periode niet langer zijn dan 60 dagen.³⁰

Ook op de *elektriciteits- en aardgasleveranciers* rusten enkele sociale ODV's. Hieronder wordt daarvan een overzicht gegeven. Daarin zijn de ODV's met een specifiek geldingsbereik ook in het grijs gemarkeerd.

- *Verbod* om een huishoudelijke afnemer te *weigeren* als klant. Enkel indien één van de welomschreven weigeringsgronden voorhanden is, geldt dit verbod niet. Voorbeelden van zulk een weigeringsgrond zijn de situatie waarin de leverancier enkel aan bepaalde segmenten afnemers levert, en de situatie waarin de leverancier zich tot een geografisch omliggende afzetmarkt beperkt.³¹
- Verzekeren dat de *dienstverlening* aan de afnemers aan bepaalde standaarden voldoet. In het bijzonder dienen de energiefacturen die de leverancier aan de afnemers bezorgt aan bepaalde

²⁴ Art. 4.1.22 Energiedecreet en artt. 5.3.1 en 5.4.1 Energiebesluit.

²⁵ Art. 4.1.22 Energiedecreet en artt. 5.3.2 en 5.4.3 Energiebesluit.

²⁶ Art. 4.1.22 Energiedecreet en artt. 5.3.3 en 5.4.4 Energiebesluit.

²⁷ Art. 4.1.22 Energiedecreet en artt. 5.3.4 en 5.4.5 Energiebesluit.

²⁸ Art. 4.1.22 Energiedecreet en artt. 5.3.5 t.e.m. 5.3.12 evenals artt. 5.4.6 t.e.m. 5.4.13 Energiebesluit.

²⁹ Art. 4.1.22 Energiedecreet en art. 5.5.2 Energiebesluit.

³⁰ Art. 4.3.3 Energiedecreet.

³¹ Art. 4.3.2/1 Energiedecreet en art. 5.6.1, 10° Energiebesluit.

eisen te voldoen. O.a. dienen de facturen begrijpelijk te zijn en moet zeker de (berekening van de) door de afnemer verschuldigde vergoeding duidelijk vermeld worden. Voorts dienen de betalingsmogelijkheden voldoende flexibel te zijn, en moet aan de afnemers de mogelijkheid worden geboden om uitleg te vragen over de factuur. Daarnaast moet de leverancier meer algemeen aan de afnemers de mogelijkheid bieden om inlichtingen te vragen en klachten in te dienen over de levering en facturatie van elektriciteit of aardgas.³²

- Voorzien in een *telefoonnummer en e-mailadres* dat voorbehouden is voor *OCMW-medewerkers, sociale huisvestingsmaatschappijen en CAW's*. Dit meer specifiek voor informatievragen in het kader van de begeleiding van klanten van de leverancier.³³
- **Treffen van beschermingsmaatregelen bij wanbetaling door een huishoudelijke afnemer.** Vooraleer de huishoudelijke afnemer middels een aangetekende brief in gebreke te kunnen stellen, moet de leverancier eerst een herinneringsbrief gestuurd hebben naar de huishoudelijke afnemer. Zowel de herinneringsbrief, als de aangetekende brief dienen bepaalde verplichte vermeldingen te bevatten, waaronder de opzeggingsmogelijkheden (en de gevolgen daarvan) en de procedure van de afsluiting van de toevoer van elektriciteit of aardgas. Ook moet de leverancier bij de verzending van de herinneringsbrief en de aangetekende brief bepaalde minimum-wachttermijnen in acht nemen.³⁴
- **Treffen van beschermingsmaatregelen bij opzegging van het leveringscontract door de leverancier.** De leverancier moet daarbij een opzeggingstermijn van ten minste 60 dagen in acht nemen; in geval van wanbetaling door een huishoudelijke afnemer gelden daarvan afwijkende termijnen. Ook moet de leverancier aan een huishoudelijke afnemer een opzeggingsbrief sturen, die de datum vermeldt waarop de opzeggingstermijn verstrijkt en de raadgeving om aansluitend een nieuw leveringscontract te sluiten bij een nieuwe leverancier.³⁵

2.3 Ecologische ODV's

De **elektriciteitsdistributienetbeheerders** worden belast met een groot aantal ecologische ODV's. Meer bepaald staan zij in voor de volgende verplichtingen:

- Toekennen van een minimumsteun voor de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen via de *aankoop van groenestroomcertificaten ('GSC')*,³⁶ evenals toekennen van een minimumsteun voor de productie van elektriciteit uit kwalitatieve warmtekrachtinstallaties via de *aankoop van warmtekrachtcertificaten ('WKC')*.³⁷ Deze verplichtingen staan bekend als de zgn. 'opkoopverplichtingen' van de elektriciteitsdistributienetbeheerders. De kosten van deze opkoopverplichtingen worden door de distributienetbeheerders onderling verrekend, op basis van het zgn. 'solidariseringsmechanisme'.³⁸
- Verlenen van *premies voor energiebesparende werkzaamheden* aan distributienetgebruikers in het kader van *rationeel energieverbruik ('REG')*, volgens de criteria in het Energiebesluit.³⁹

³² Art. 4.3.2, 1° en 3° Energiedecreet en art. 3.2.18 Energiebesluit.

³³ Art. 4.3.2, 2° Energiedecreet en art. 5.6.1, 9° Energiebesluit.

³⁴ Art. 4.3.2, 4° Energiedecreet en artt. 5.1.1 t.e.m. 5.1.5 Energiebesluit.

³⁵ Art. 4.3.2, 4° Energiedecreet en artt. 5.2.1 t.e.m. 5.2.3 Energiebesluit.

³⁶ Artt. 7.5.1 en 7.1.6 Energiedecreet.

³⁷ Artt. 7.5.1 en 7.1.7 Energiedecreet.

³⁸ Cf. artt. 7.1.6, §2, vierde lid en 7.1.7, §2 vierde lid Energiedecreet "*verrekenen de netbeheerders [...] jaarlijks in het jaar n onderling de kosten van de verplichting [...] in verhouding tot de hoeveelheden verdeelde elektriciteit in het jaar n-1*". Zie voor meer informatie de mededeling van de VREG van 9 oktober 2017 met betrekking tot de principes en procedure ter implementatie van het solidariseringsmechanisme (MEDE-2017-02).

³⁹ Art. 7.5.1 Energiedecreet en artt. 6.4.1 t.e.m. 6.4.1/6 en 6.4.1/9/2 Energiebesluit.

- Uitbouwen van een *ondersteuningsaanbod voor lokale besturen* m.b.t. de planning en implementatie van het beleid op vlak van REG.⁴⁰
- Lanceren van een *aanbod inzake collectieve renovatieprojecten* via samenwerking met projectbegeleiders collectieve renovatie. Minstens per kwartaal dienen de inschrijvingen op dit aanbod te worden gebundeld in concrete renovatieprojecten. Elk renovatieproject bevat minstens tien woningen of wooneenheden in dezelfde buurt, die allemaal intekenen op hetzelfde thematische collectieve projectaanbod.⁴¹
- Via sensibilisering en algemene informatieverspreiding de *aandacht vestigen op REG*. Deze sensibilisering wordt zoveel als mogelijk op de doelgroepen afgestemd en verschaft de nodige informatie over de energiebesparingsmogelijkheden en de eventuele financiële ondersteuning door de elektriciteitsdistributienetbeheerder. Meer concreet organiseert de elektriciteitsdistributienetbeheerder voor de beschermde afnemers informatiesessies over REG, en worden op verzoek informatiebrochures en een individueel REG-advies aangeboden.⁴²
- Uitbouwen van de nodige *infrastructuur voor het opladen van elektrische voertuigen*. Meer bepaald rust op de elektriciteitsdistributienetbeheerders de resultaatsverplichting om tegen 2020 stapsgewijs 5000 publiek toegankelijke oplaadpunten ('laadpalen') te voorzien. In overleg met de gemeenten wordt daartoe een lokaal situeringsplan voor laadpalen opgesteld. Daarnaast moet de elektriciteitsbeheerder binnen dezelfde termijn onder bepaalde voorwaarden gevolg geven aan verzoeken van particulieren tot plaatsing van een laadpaal in hun directe woonomgeving. Deze actieverplichting moet het 'paal volgt wagen'-principe garanderen. In een vrij toegankelijke databank, die de elektriciteitsdistributienetbeheerders gezamenlijk opzetten, worden bovendien alle gegevens betreffende laadpalen opgenomen.⁴³
- Betalen van de *kosten voor de aanleg van leidingen* op het openbaar domein tussen het elektriciteits- of aardgasdistributienet enerzijds, en een WKK productie-installatie anderzijds. Deze regeling is weliswaar beperkt tot de eerste 1000 meter leidingen op het openbaar domein, en afhankelijk van het/de aansluitingsvermogen/-capaciteit van de productie-installatie: voor elektriciteit mag het aansluitingsvermogen niet hoger zijn dan 5 MVA, voor aardgas mag de aansluitingscapaciteit niet hoger zijn dan 2500 m³/h.⁴⁴
- Betalen van het *verschil tussen de werkelijke aansluitingskosten en de door de aanvrager te betalen aansluitingskosten, van een installatie voor de productie van hernieuwbare energie* op het meest aangewezen aansluitingspunt op het elektriciteitsdistributienet of op het plaatselijk vervoernet van elektriciteit.⁴⁵

Het Energiebesluit merkt de bovenvermelde ecologische ODV's van de elektriciteitsdistributienetbeheerders – behalve de drie laatstgenoemde – expliciet aan als **'financiële openbardienstverplichtingen'**.⁴⁶ Het belang van deze kwalificatie is vooral gelegen in de bijkomende financieringsmogelijkheden voor deze ODV's.⁴⁷

Specifiek voor de **elektriciteitsdistributienetbeheerders met meer dan 2500 eindafnemers** gelden nog enkele bijkomende ecologische ODV's:

⁴⁰ Art. 7.5.1 Energiedecreet en art. 6.4.1/7 Energiebesluit.

⁴¹ Art. 7.5.1 Energiedecreet en art. 6.4.1/9/1 Energiebesluit.

⁴² Art. 7.5.1 Energiedecreet en art. 6.4.1/10 Energiebesluit.

⁴³ Art. 7.5.1 Energiedecreet en artt. 6.4.2 t.e.m. 6.4.7 Energiebesluit.

⁴⁴ Art. 7.3.1 Energiedecreet.

⁴⁵ Zie art. 6.4.13 Energiebesluit, waarin de door de aanvrager te bepalen aansluitingskosten tevens worden afgebakend.

⁴⁶ Zie artt. 6.4.1/12, 6.4.14/2 en 6.4.14/3 Energiebesluit.

⁴⁷ Zie de verdere verduidelijking *infra* onder hoofding 3.1.

- Op verzoek van een afnemer uit de prioritaire doelgroep (o.a. afnemers met een actieve budgetmeter en bewoners van een sociale woning) een *energiescan* laten uitvoeren in de woning van deze afnemer.⁴⁸
- Ondersteunen van *energie-efficiëntieprojecten* in woningen die door afnemers uit de prioritaire doelgroep (o.a. afnemers met een actieve budgetmeter en bewoners van een sociale woning) worden gehuurd. Deze energie-efficiëntieprojecten bestaan uit de planning en uitvoering van dak-of zoldervloerisolatie, de plaatsing van hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie. De ondersteuning bestaat uit een volledige trajectbegeleiding, inclusief financiële ondersteuning.⁴⁹

Ook deze twee ODV's worden in het Energiebesluit aangemerkt als zijnde financiële ODV's.⁵⁰

Daarnaast dienen ook de **leveranciers** enkele ecologische ODV's uit te voeren:

- De toegangshouders (d.z. meestal *elektriciteitsleveranciers*) dienen jaarlijks bij de VREG een aantal *groenestroomcertificaten ('GSC')* en een aantal *warmtekrachtcertificaten ('WKC')* in. Die indieningen staan bekend als de zgn. 'quotumverplichtingen' van de elektriciteitsleveranciers. De quotumberekening (= de berekening van het aantal groenestroom- en warmtekrachtcertificaten dat jaarlijks moet worden ingediend) gebeurt door de VREG, volgens een decretaal vastgelegde formule.⁵¹
- De *elektriciteits- en aardgasleveranciers* vermelden het jaarlijkse elektriciteits- of aardgasverbruik tijdens de laatste drie jaar op de facturen. Dit moet op een overzichtelijke manier gebeuren, bij voorkeur in grafische vorm.⁵²
- De *elektriciteitsleveranciers* vermelden de oorsprong en de milieugevolgen van de geleverde elektriciteit op hun facturen en promotiemateriaal. De oorsprong van de elektriciteit wordt opgegeven onder de categorieën elektriciteit geproduceerd met i) hernieuwbare energiebronnen, ii) kwalitatieve warmtekrachtinstallaties, iii) fossiele brandstoffen, iv) nucleaire centrales en v) onbekende oorsprong. Zo kennen de afnemers het aandeel van elke energiebron.⁵³ Daarnaast dienen de facturen en het promotiemateriaal een verwijzing naar officiële referentiebronnen te bevatten m.b.t. de gevolgen van CO₂-emissies en radioactief afval van elektriciteitsproductie voor het milieu.⁵⁴ Tot slot bevatten de facturen en het promotiemateriaal een verklaring dat aan de VREG garanties van oorsprong werden voorgelegd voor geleverde stroom uit hernieuwbare energie of kwalitatieve warmtekrachtkoppeling.⁵⁵ Let wel, wat betreft de twee laatstgenoemde verplichtingen heeft de minister van Energie tot dusver de nadere uitvoeringsreglementering⁵⁶ nog niet uitgevaardigd. Deze verplichtingen worden bijgevolg momenteel nog niet uitgevoerd.

⁴⁸ Art. 7.5.1 Energiedecreet en art. 6.4.1/8 Energiebesluit.

⁴⁹ Art. 7.5.1 Energiedecreet en art. 6.4.1/9 Energiebesluit.

⁵⁰ Zie art. 6.4.1/12 Energiebesluit.

⁵¹ Artt. 7.5.1 en 7.1.10 t.e.m. 7.1.15 Energiedecreet.

⁵² Art. 7.5.1 Energiedecreet en artt. 6.4.23 en 6.4.25 Energiebesluit.

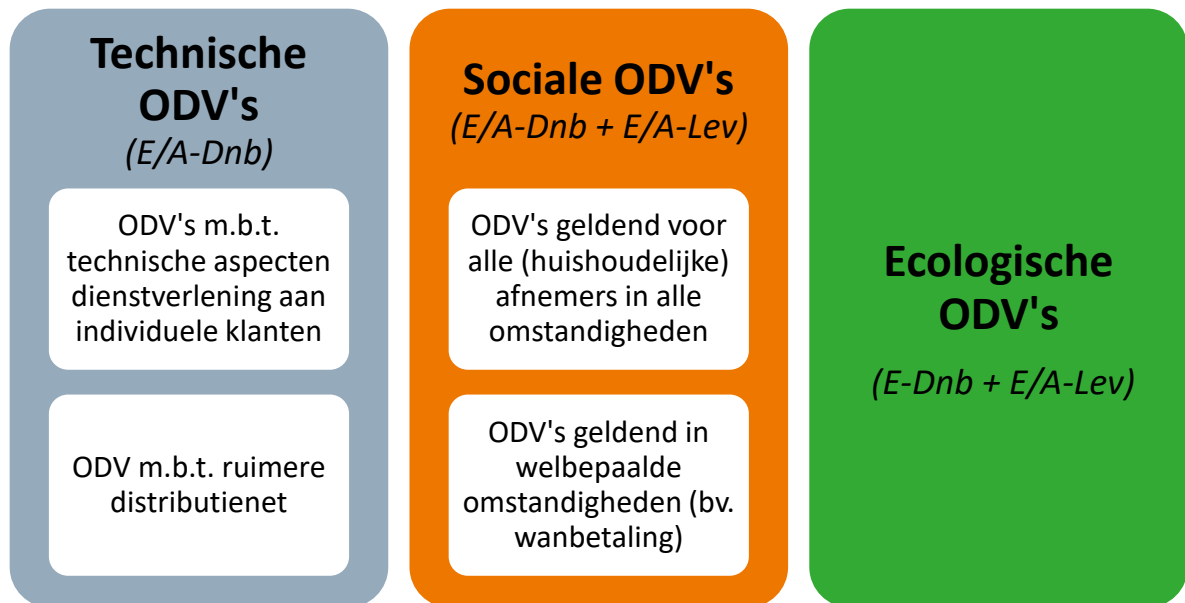
⁵³ Art. 7.4.1, 1° Energiedecreet en artt. 6.3.1 t.e.m. 6.3.5 Energiebesluit.

⁵⁴ Art. 7.4.1, 2° Energiedecreet.

⁵⁵ Art. 7.4.1, 3° Energiedecreet.

⁵⁶ Cf. art. 6.3.5 Energiebesluit.

2.4 Schematisch overzicht

3 Financieringswijze van ODV's

Nu duidelijk is geworden welke ODV's het Energiedecreet en -besluit behelzen, worden onder deze hoofding de krachtlijnen geschetst van de huidige financieringswijze van deze ODV's (3.1). Op basis daarvan kan worden afgeleid hoe het toezicht op de hoogte van de kostprijs van deze ODV's wordt vormgegeven (3.2).

3.1 Krachtlijnen ODV-financieringswijze

Momenteel geldt er voor de ODV's van de distributienetbeheerders en voor de ODV's van de leveranciers een **onderscheiden financieringsregeling**. Het onderstaande schema biedt daarvan een overzicht:

FACTUURCOMPONENT	GEFINANCIERDE ODV'S
Commodity	ODV's van leveranciers
Bijdrage GSC en WKC	ODV van toegangshouders (d.z. meestal elektriciteitsleveranciers): quotumverplichtingen GSC/WKC
Distributietarieven	ODV's van distributienetbeheerders (en transmissienetbeheerder ⁵⁷)
Heffingen (Vlaamse bijdrage Energiefonds)	O.a. afbouw voorraden GSC/WKC bij distributienetbeheerders

De kosten van de ODV's die door of krachtens het Energiedecreet aan de *leveranciers* worden opgelegd⁵⁸ worden door de leveranciers doorgerekend aan de eindafnemers via de component van de energiefactuur waarover zij zeggenschap hebben: de eigenlijke energieprijis, ook **commodity** genoemd. De aan de afnemers doorgerekende kosten van de quotumverplichtingen inzake groenestroom- en warmtekrachtcertificaten worden door de leveranciers vaak als een afzonderlijk item op de elektriciteitsfactuur (als 'bijdrage GSC en WKC') vermeld. Dit terwijl deze kost zich strikt genomen ook binnen de commodity-component situeert.⁵⁹

De netto-kosten verbonden aan de ODV's die door of krachtens het Energiedecreet aan de *distributienetbeheerders* worden opgelegd⁶⁰, worden volgens de tariefmethodologie via de **distributietarieven** verrekend. Netto-kosten, omdat de distributienetbeheerders voor bepaalde openbaardienstverplichtingen ook inkomsten kunnen ontvangen.⁶¹ De werkwijze is overeenkomstig het tiende richtsnoer voor het opstellen van de tariefmethodologie (art. 4.1.32, §1, 10° Energiedecreet⁶²).⁶³

Ook in de factuurcomponent '**heffingen**' ligt een financiering van Vlaamse ODV-kosten vervat. Meer bepaald voorziet het Energiedecreet in de mogelijkheid om via het Energiefonds, dat o.m. gespijsd wordt met de opbrengsten van de bijdrage Energiefonds⁶⁴, bepaalde ODV's van de

⁵⁷ Zie verdere verduidelijking *infra* onder hoofding 3.2.

⁵⁸ Zie artt. 4.3.2 t.e.m. 4.3.2/1 en 7.5.1 Energiedecreet.

⁵⁹ Zie standpunt VREG in RAPP-2018-07 van 29 juni 2018 met betrekking tot de kosten verbonden aan de certificatenverplichtingen voor elektriciteitsleveranciers.

⁶⁰ Zie artt. 4.1.20 t.e.m. 4.1.22 en 7.5.1 Energiedecreet.

⁶¹ Bijvoorbeeld door de verkoop van de door hun opgekochte GSC/WKC op de certificatenmarkt aan leveranciers.

⁶² "De kosten voor de openbaardienstverplichtingen die worden opgelegd door of krachtens het decreet, en die niet worden gefinancierd door belastingen, taksen, subsidies, bijdragen en heffingen, worden op een transparante en niet-discriminerende wijze verrekend in de tarieven na controle door de VREG."

⁶³ Ook de (kosten van de) ODV's die weliswaar een algemene grondslag hebben in het Energiedecreet, doch waarvan de precieze regeling nader in het Energiebesluit is opgenomen, vallen onder de regel in art. 4.1.32, §1, 10° Energiedecreet. Deze ODV's worden immers *krachtens* het Energiedecreet opgelegd.

⁶⁴ Zie art. 3.2.1, §2 Energiedecreet. De 'heffing op de afnamepunten van elektriciteit' (zie artt. 14.1.1 t.e.m. 14.2.3 Energiedecreet) wordt op elektriciteitsfacturen opgenomen onder de naam 'bijdrage Energiefonds'. Art. 14.2.1 Energiedecreet bepaalt dat "de inkomsten die voortvloeien uit de opbrengst van de heffingen [rechtstreeks] worden toegewezen aan het Energiefonds". Zie voor meer informatie over de bijdrage Energiefonds ook:

distributienetbeheerders te financieren.⁶⁵ In het Energiebesluit is hiertoe een nadere regeling uitgewerkt: meer bepaald worden aan de elektriciteitsdistributienetbeheerders vergoedingen, die deels worden gefinancierd via “*de middelen uit het Energiefonds die daarvoor beschikbaar gesteld zijn*”⁶⁶, toegekend voor de uitvoering van de zgn. ‘financiële ODV’s’.⁶⁷ De nadere modaliteiten m.b.t. deze vergoedingen worden geregeld in het Energiebesluit, zoals bv. de kalenderjaren tijdens dewelke deze vergoedingen mogen worden toegekend en het criterium om het jaarlijkse maximale bedrag van de vergoeding te bepalen. Wat dit laatste betreft, is er een aanzienlijke beleidsruimte.⁶⁸ Tot dusver heeft de Vlaamse Regering de kredieten van het Energiefonds al gebruikt om de voorraden steuncertificaten bij de distributienetbeheerders, die werden gecreëerd door de verplichtingen van laatstgenoemden om steuncertificaten op te kopen, te helpen afbouwen. Ook werd het Energiefonds aangewend om de kosten van de distributienetbeheerders voor de door hen uit te betalen premies voor rationeel energiegebruik (REG) te financieren.⁶⁹

Tot slot ontvangen de elektriciteitsdistributienetbeheerders ook vergoedingen uit de **algemene uitgavenbegroting** van de Vlaamse Gemeenschap. Het Energiebesluit onderwerpt deze financiering vanuit de begroting aan dezelfde modaliteiten als de financiering via het Energiefonds, zodat deze financiering eveneens betrekking heeft op de zgn. ‘financiële ODV’s’ en er dienaangaande eveneens een aanzienlijke beleidsruimte is.⁷⁰

Voor de volledigheid moet er bovendien op gewezen worden dat niet enkel de Vlaamse decreetgever, maar ook de federale wetgever ODV’s heeft opgelegd, waarvan de kosten ook in de energiefactuur worden doorgerekend.⁷¹

www.vlaanderen.be/nl/bouwen-wonen-en-energie/elektriciteit-aardgas-en-verwarming/energieheffing-bijdrage-energiefonds.

⁶⁵ Art. 3.2.1, §3 Energiedecreet.

⁶⁶ Zie art. 6.4.1/12, §2, tweede lid, §3, eerste lid, §4 en §4/1; art. 6.4.14/2, §2, vierde lid en 6.4.14/3, §2, derde lid Energiebesluit

⁶⁷ Zie art. 6.4.1/12, §1, art. 6.4.14/2, §1 en art. 6.4.14/3, §1 Energiebesluit. Zie ook *supra* onder hoofding 2.3.

⁶⁸ Zie o.m. art. 6.4.14/2, §2, vierde lid Energiebesluit: “*De minister bepaalt jaarlijks het maximale bedrag van de totale vergoeding voor alle elektriciteitsdistributienetbeheerders op basis van de middelen die daarvoor ingeschreven zijn op de algemene uitgavenbegroting voor dat jaar en de middelen uit het Energiefonds die daarvoor beschikbaar gesteld zijn*”.

⁶⁹ Zie voor meer (praktische) informatie over het gebruik van de kredieten van het Energiefonds: <https://belastingen.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/FAQ%20Energieheffing%20VLABEL.pdf>

⁷⁰ Zie art. 6.4.1/12, art. 6.4.14/2 en art. 6.4.14/3 Energiebesluit. Zie ook *supra* onder hoofding 2.3.

⁷¹ Zo worden de kosten verbonden aan de ODV’s die door federale regelgeving aan de transmissienetbeheerder worden opgelegd (bv. de ODV ter financiering van *offshore* windturbineparken en de ODV ter financiering van de strategische reserve), doorgerekend in de transmissienettarieven. Ook is er een federale bijdrage (toeslag) op het elektriciteits- en aardgasverbruik waarvan de opbrengsten o.a. ter financiering van enkele federale ODV’s worden aangewend. (De opbrengsten van de federale bijdrage komen terecht in het Sociaal Energiefonds, het CREG-fonds, het Fonds beschermde klanten, het Denuclearisatiefonds en het Fonds broeikasgassen. I.h.b. worden de middelen van het Fonds beschermde klanten aangewend ter financiering van de kosten van bepaalde sociale ODV’s. Zie www.creg.be/nl/professionals/levering/federale-bijdrage#h2_0.) De federale bijdrage elektriciteit wordt geregeld in artt. 21*bis* en 21*ter* wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, *BS* 11 mei 1999, 16.264 (verkort: ‘Elektriciteitswet’) en het KB van 24 maart 2003 tot bepaling van de nadere regels betreffende de federale bijdrage tot financiering van sommige openbardienstverplichtingen en van de kosten verbonden aan de regulering van en controle op de elektriciteitsmarkt. De federale bijdrage aardgas wordt geregeld in artt. 15/11, §1*bis*, 15/11*bis* en 15/11*ter* wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, *BS* 7 mei 1965, 5.260 (verkort: ‘Gaswet’) en het KB van 2 april 2014 tot vaststelling van de nadere regels betreffende een federale bijdrage bestemd voor de financiering van bepaalde openbare dienstverplichtingen en van de kosten verbonden aan de regulering van en controle op de aardgasmarkt.

3.2 Toezicht op hoogte kostprijs van ODV's

Hoe het toezicht op de hoogte van de kostprijs van een ODV is vormgegeven, is afhankelijk van de wijze waarop de ODV in kwestie wordt gefinancierd.

M.b.t. de ODV-kosten die in de distributienettarieven worden verrekend, heeft de **VREG** op basis van het tiende richtsnoer ter opstelling van de tariefmethodologie (art. 4.1.32, §1, 10° Energiedecreet) een **specifieke, tarifaire controlebevoegdheid**. De VREG moet meer bepaald controleren of de ODV-kosten op een transparante en niet-discriminerende wijze worden verrekend. De netto-ODV-kosten met een voor de distributienetbeheerder exogeen karakter⁷² worden volgens de tariefmethodologie 2017-2020 na controle op juistheid één op één doorgerekend in de distributienettarieven. Dit aangezien de distributienetbeheerder geen invloed op deze kosten kan uitoefenen, waardoor een efficiëntieprikkel niet zinvol is of hem net zou beletten om aan de ODV te kunnen voldoen. Voor de ODV-kosten waarop de distributienetbeheerder wel controle kan hebben (endogene kosten)⁷³, wordt a.d.h.v. een incentiveregulering aan de distributienetbeheerder een stimulans gegeven om efficiënt met deze kosten om te gaan. Hiernaast voorziet de tariefmethodologie ook criteria⁷⁴ die de VREG moeten toelaten om onredelijke kosten van de distributienetbeheerder te kunnen verwerpen.

Daarnaast kijkt de federale regulator CREG toe op de netto-kosten die de transmissienetbeheerder Elia maakt voor de naleving van de Vlaamse ODV's. Deze kosten voor transmissie worden onder toezicht van de VREG opgenomen in de budgetten van de Vlaamse distributienetbeheerders voor hun distributienettarieven.

De VREG beschikt daarentegen niet over een controlebevoegdheid op de financieringsstromen uit commodity en toeslagen. Dit heeft betrekking op i) de ODV's van de leveranciers en ii) de ODV's van de distributienetbeheerders die worden gefinancierd via een belasting, taks, subsidie, bijdrage of heffing, op Vlaams of federaal niveau. T.a.v. de eerstgenoemde categorie ODV's speelt in beginsel de **vrije markt**: deze zal in beginsel de ODV-kost onder controle houden.⁷⁵ T.a.v. de laatstgenoemde categorie ODV's is het uiteraard de bevoegde **regelgever** die sturing geeft en voor een evenwicht moet zorgen tussen uitgaven en inkomsten.

Toch moet, zowel t.a.v. de kosten van de eerst- als laatstgenoemde categorie ODV's, voor ogen worden gehouden dat de **VREG** dienaangaande een **algemene toezichthoudende en controlerende taak** heeft.⁷⁶ We oefenen in principe dus ook een controle uit op de ODV-kosten die niet in de distributienettarieven worden verrekend. Wel is deze algemene controle beperkter dan de specifieke, tarifaire controlebevoegdheid t.a.v. de ODV-kosten die wel in de distributienettarieven worden verrekend.

⁷² Cf. paragraaf 5.4. Tariefmethodologie voor distributie elektriciteit en aardgas gedurende de reguleringsperiode 2017-2020, zoals laatst gewijzigd bij BESL-2018-73; zie: www.vreg.be/nl/document/besl-2018-73 (verkort: 'Tariefmethodologie 2017-2020').

⁷³ Cf. paragraaf 5.3. Tariefmethodologie 2017-2020.

⁷⁴ Cf. paragraaf 5.7 Tariefmethodologie 2017-2020.

⁷⁵ Let wel, niet alle ODV's van de leveranciers worden volledig aan de vrije markt overgelaten. Wat bv. de quotumverplichtingen GSC en WKC betreft, heeft de decreetgever de formule vastgelegd op basis waarvan de quota door de VREG worden vastgesteld; zie artt. 7.1.10 en 7.1.11 Energiedecreet.

⁷⁶ Dit op basis van art. 3.1.3, 1°, a) Energiedecreet.

4 Kostprijs van ODV's

Onder deze hoofding wordt de kostprijs van de Vlaamse ODV's in kaart gebracht.

Allereerst wordt gefocust op het totale kostenplaatje dat aan ODV's verbonden is (4.1), waarna meer concrete cijfergegevens worden geanalyseerd m.b.t. de ODV-kosten die een doorsnee gezin en een doorsnee klein bedrijf betalen (4.2).

We wijzen er opnieuw op dat niet enkel de Vlaamse decreetgever, doch ook de federale wetgever ODV's heeft opgelegd, waarvan de kosten ook in de energiefactuur worden doorgerekend.⁷⁷ De federale ODV's maken echter niet het voorwerp uit van dit rapport; enkel cijfergegevens m.b.t. de kosten van de ODV's in het Vlaamse Energiedecreet en -besluit worden onder deze hoofding opgenomen.

4.1 Globaal overzicht ODV-kosten (2018)

Onder deze hoofding geven we een globaal overzicht van de totale maatschappelijke kost verbonden aan de Vlaamse ODV's van de distributienetbeheerders en de leveranciers in het afgelopen kalenderjaar, **2018**. Het berekenen van deze totale maatschappelijke kost is echter niet zo evident dan het op het eerste gezicht mag lijken. De financieringswijze van ODV's, zoals besproken *sub* hoofding 3.1, heeft immers tot gevolg dat de ODV-kosten over de verschillende componenten van de energiefactuur worden gespreid.

De ODV's m.b.t. **elektriciteit** worden namelijk gefinancierd via de elektriciteitsdistributietarieven, de heffing 'bijdrage Energiefonds' en de commodity, inclusief de op de elektriciteitsfactuur vaak afzonderlijk vermelde 'bijdrage GSC en WKC' (waarmee de quotumverplichtingen van de toegangshouders⁷⁸ worden gefinancierd). Een belangrijke kanttekening hier is dat het niét mogelijk is om de ODV-kost uit de eigenlijke commodity te isoleren⁷⁹. Daarnaast is het belangrijk voor ogen te houden dat de bijdrage Energiefonds niet specifiek wordt geïnd ter financiering van ODV's, noch in zijn geheel, noch voor een bepaald aandeel (%). Het aandeel van de opbrengsten van deze heffing dat voor ODV-financiering wordt aangewend is variabel, gezien deze opbrengsten telkens schijf per schijf per Ministerieel Besluit worden toegewezen.⁸⁰

De ODV's m.b.t. **aardgas** worden via de commodity en de aardgasdistributietarieven gefinancierd. Net zoals voor de ODV-kosten in de commodity van elektriciteit geldt, kunnen ook in de commodity van aardgas de kosten van de ODV's, opgelegd aan de leveranciers, niet als zodanig worden geïdentificeerd.⁸¹

De bovenstaande preciseringen in acht genomen, was het mogelijk om:

⁷⁷ Zie ook *supra* hoofding 3.1.

⁷⁸ In verreweg de meeste gevallen is de toegangshouder elektriciteitsleverancier. Zoals al vermeld aan het begin van de analyse onder hoofding 2, is dit echter niet per definitie het geval; ook een andere marktpartij kan als toegangshouder fungeren.

⁷⁹ Zie de verantwoording daarvoor onder hoofding 4.2.1.

⁸⁰ Bijvoorbeeld de kredieten van het Energiefonds om voorraden steuncertificaten bij de distributienetbeheerders mee te helpen afbouwen, zijn o.a. afhankelijk van de aanwezigheid en financiële omvang van deze voorraden.

⁸¹ Zie de verantwoording daarvoor eveneens onder hoofding 4.2.1.

- de ODV-kosten 2018 in de distributienettarieven (elektriciteit en aardgas) te identificeren door rapportering van de distributienetbeheerders (Fluvius) en de transmissienetbeheerder;
- de ODV-kosten 2018 van de distributienetbeheerders, die zijn gedekt door opbrengsten uit het Energiefonds en de algemene uitgavenbegroting, te verifiëren en te identificeren door bevraging van de bevoegde dienst⁸² bij de Vlaamse Overheid;
- de kost 2018 van de 'bijdrage GSC en WKC' (elektriciteit) in te schatten, volgens de werkwijze hieronder verduidelijkt.

Wat de **ODV-kosten 2018 van de distributienetbeheerders** betreft, hebben we van Fluvius data ontvangen. De kost voor het uitvoeren van de Vlaamse ODV's door de elektriciteitsdistributienetbeheerders in 2018 bedroeg ca. 0,8 miljard euro, grotendeels bepaald door de kosten van de opkoopverplichtingen GSC/WKC (ruim 0,9 miljard euro) min de opbrengsten van hun verkoop op de certificatenmarkt (ca. 0,2 miljard euro). Vanuit de Vlaamse overheid ontvingen de distributienetbeheerders in 2018 een niet-recurrent bedrag van ca. 0,2 miljard euro aan steun, hoofdzakelijk afkomstig uit het **Energiefonds** en in beperkte mate de **algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap**. Een groot deel ervan diende voor de afbouw van de voorraad GSC/WKC bij de distributienetbeheerders. Door de bijkomende inkomsten vanuit de overheid daalden de netto-ODV-kosten (endogeen en exogeen) van de Vlaamse elektriciteitsdistributienetbeheerders voor 2018 tot ongeveer 0,6 miljard euro (exclusief BTW). Dit bedrag is voor rekening van de distributienetgebruikers, hen aangerekend via hun elektriciteitsdistributienettarieven.⁸³ De ODV-kosten van de aardgasdistributienetbeheerders zijn veel beperkter (in 2018 netto ca. 9 miljoen euro) en hebben vooral te maken met de sociale gasleveringen en de budgetmeters aardgas.

Daarnaast meldde de **transmissienetbeheerder** Elia ons een bedrag van 16 miljoen euro aan kosten voor Vlaamse ODV's in 2018, via de nettarieven van Vlaamse elektriciteitsdistributienetbeheerders eveneens te verrekenen aan de distributienetgebruikers.⁸⁴

Wat ten slotte de '**bijdrage GSC en WKC**' betreft, hebben de meest recente cijfergegevens eveneens betrekking op 2018. De certificatenquota voor de toegangshouders⁸⁵ voor afnamejaar 2018 zijn de laatste quota die de VREG heeft vastgesteld, dit in maart 2019. Meer bepaald werd voor afnamejaar 2018 het totale quotum groenestroomcertificaten vastgesteld op 6.138.716 en werd het totale quotum warmtekrachtcertificaten vastgesteld op 3.498.913.⁸⁶ Vermenigvuldigd met de gewogen gemiddelde transactieprijs per certificaat (in de periode april 2018 - maart 2019)⁸⁷, bekomen we een door te rekenen kost van ca. 600 mln. euro, hoofdzakelijk (ca. 90%) bestemd voor de inlevering van groenestroomcertificaten.

Na optelling van de bovenvermelde cijfers blijkt dat de **totale maatschappelijke kost** voor het uitvoeren van de Vlaamse ODV's in 2018 **ca. 1,4 miljard euro bedroeg** (exclusief BTW – inclusief btw: ca. 1,674 miljard euro), waarvan ca. 0,2 miljard door de Vlaamse overheid werd gefinancierd.

⁸² Vlaams Energieagentschap (VEA).

⁸³ De meeste van deze kosten zijn exogeen en worden vooraf gebudgetteerd in de distributienettarieven. Verschillen tussen werkelijke kosten en tarifaire opbrengsten vormen regulatoire saldi die in de volgende nettarieven worden verwerkt volgens de bepalingen in de tariefmethodologie.

⁸⁴ Vnl. via het 'tarief voor openbare dienstverplichtingen voor de financiering van de steunmaatregelen voor hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling in Vlaanderen'.

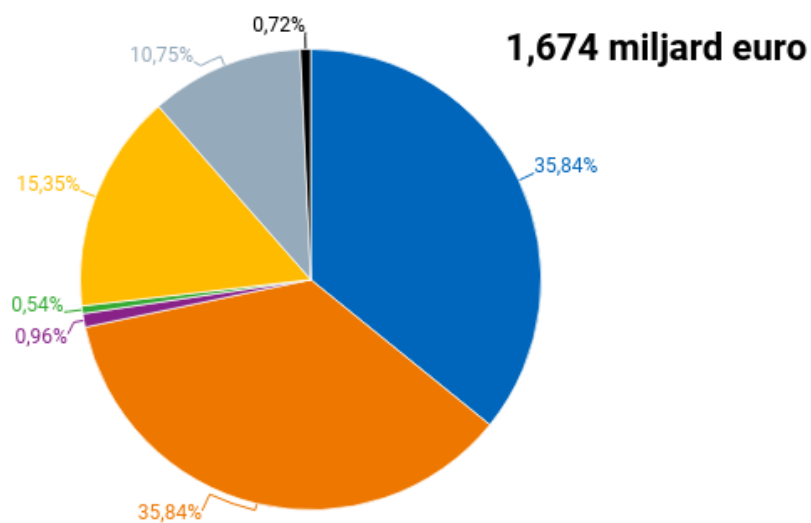
⁸⁵ Zoals al eerder vermeld, zijn dit overwegend elektriciteitsleveranciers.

⁸⁶ Zie [RAPP-2019-09](#) van de VREG van 28 juni 2019 (Certificatenmarktrapport 2018).

⁸⁷ De uiterste inleveringsdatum voor de vermelde GSC en WKC was 31 maart 2019.

De onderstaande grafiek biedt een visuele voorstelling van deze totale maatschappelijke ODV-kost (inclusief btw). Deze grafiek is ook terug te vinden op de [VREG-website](#), en zal daar jaarlijks worden geactualiseerd.

Totale maatschappelijke kost Vlaamse openbaredienstverplichtingen in 2018 (naargelang financieringsbron)

Impact openbaredienstverplichtingen (ODV) in Vlaanderen

	ODV in energiekost (Bijdrage Groene stroom en Warmtekrachtkoppeling) (1)	600 miljoen euro
	ODV in elektriciteitsdistributenettarieven (2)	600 miljoen euro
	ODV in transmissiekosten (3)	16 miljoen euro
	ODV in aardgasdistributenettarieven (4)	9 miljoen euro
	BTW op 1, 2, 3 en 4	257 miljoen euro
	ODV gefinancierd via Energiefonds (Energieheffing)	180 miljoen euro
	ODV gefinancierd via Vlaamse algemene uitgavenbegroting	12 miljoen euro
	TOTAAL	1,674 miljard euro

4.2 ODV-kosten in de energiefactuur van een doorsnee gezin/klein bedrijf (2019)

De energiefactuur biedt momenteel **geen globaal overzicht van de ODV-kosten** die erin vervat zitten. De ODV-kosten liggen verspreid over de verschillende componenten van de energiefactuur, zoals al vastgesteld onder hoofdingen 3.1 en 4.1.

Onder deze hoofding berekenen we concreet de kosten, voor een doorsnee gezin en een doorsnee klein bedrijf, van de ODV's inzake elektriciteit en aardgas die door het Vlaamse Energiedecreet en -besluit worden opgelegd (de 'Vlaamse ODV's').

4.2.1 Algemene opmerkingen bij de navolgende cijfergegevens

De totale ODV-kost voor een afnemer van **elektriciteit** die ondubbelzinnig kan worden vastgesteld, betreft de optelsom van de ODV-kosten in de elektriciteitsdistributienettarieven en de 'bijdrage GSC en WKC'. Zoals al vermeld onder hoofding 4.1, is het nl. niet mogelijk om daarnaast de ODV-kosten uit de (eigenlijke) commodity te isoleren; deze ODV-kosten zijn niet in algemene termen kwantificeerbaar. Dat is te wijten aan de aard van de ODV's in kwestie: sociale ODV's leggen veelal voorwaarden op aan de manier waarop leveranciers met hun huishoudelijke klanten omgaan. De kosten die deze verplichtingen met zich meebrengen, gaande van hogere personeelsinzet voor het behandelen van klachten tot kosten voor levering die later of nooit worden betaald, zijn moeilijk te isoleren van de werkingskosten die de leveranciers zonder deze verplichtingen zouden maken. Ook in het geval dat zij deze verplichtingen niet hadden, zouden zij immers personeels- en invorderingskosten moeten maken. Daarnaast is het niet mogelijk om te achterhalen welk aandeel van de bijdrage Energiefonds specifiek voor ODV-financiering wordt aangewend. De optelsom van de ODV-kost in de elektriciteitsdistributienettarieven en de 'bijdrage GSC en WKC' geeft echter een goede indicatie van de totale ODV-kost die een afnemer van elektriciteit betaalt. Deze factuurcomponenten houden in elk geval de meest aanzienlijke ODV-kosten in.

Voor **aardgas** moet noch een 'bijdrage GSC en WKC', noch een bijdrage Energiefonds betaald worden. Voor een afnemer van aardgas zijn er dus enkel in de commodity en in de aardgasdistributienettarieven ODV-kosten vervat. Zoals eerder opgemerkt m.b.t. de ODV-kosten in de commodity van elektriciteit, kunnen echter ook de ODV-kosten in de commodity van aardgas niet worden geïdentificeerd. In elk geval corresponderen die ODV-kosten niet met een groot bedrag op de factuur. De ODV-kosten in de aardgasdistributienettarieven vormen op zichzelf dus een goede indicatie van de totale ODV-kost voor een afnemer van aardgas.

Wat de ODV-kosten in de **distributienettarieven** betreft, merken we vooraf algemeen op dat de tarieven worden opgesteld volgens de tariefmethodologie, o.a. op basis van budgetten voor exogene kosten. Door onvermijdelijke verschillen tussen budgetten en werkelijke kosten en gebudgetteerde en werkelijk tarifaire opbrengsten, ontstaan regulatoire saldi die vervolgens ook tarifair afgebouwd worden. Er is m.a.w. nooit een volledig exacte weergave van de actuele ODV-kosten in de ODV-nettarieven.

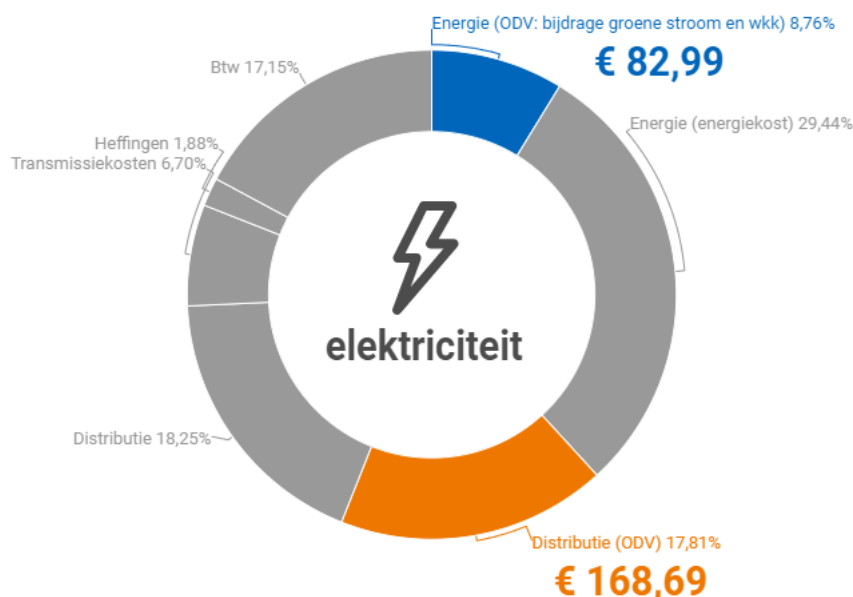
Alle navolgende cijfergegevens zijn gebaseerd op gegevens m.b.t. het jaar **2019**. De grafieken zijn ook terug te vinden op de [VREG-website](#), en zullen daar maandelijks worden geactualiseerd.

4.2.2 Elektriciteitsfactuur doorsnee gezin

De onderstaande grafiek⁸⁸ geeft de aandelen van de verschillende factuurcomponenten in de **elektriciteitsfactuur** van een **doorsnee gezin** weer (gegevens voor juni 2019).⁸⁹

Impact ODV energie en ODV distributie op de elektriciteitsfactuur (gezin)*

Totaal factuur: 947,16 €

Opbouw elektriciteitsfactuur	JUNI 2019
Energie (energiekost)	278,86 €
Energie (ODV: bijdrage groene stroom en wkk)	82,99 €
Distributie	172,88 €
Distributie (ODV)	168,69 €
Transmissiekosten	63,47 €
Heffingen	17,81 €
Btw	162,46 €
TOTAAL	947,16 €

* Gebaseerd op een verbruik van 3.500 kWh (dag: 1.600 kWh, nacht: 1.900 kWh), Dc

Uit deze grafiek kunnen we afleiden dat het globale **distributienettarief** voor elektriciteit goed is voor 36,06% van de totale elektriciteitsfactuur van een doorsnee gezin. De ODV-kosten binnen dat distributienettarief op zich vormen 17,81% van de totale elektriciteitsfactuur, ofwel **168,69 euro** (d.i. de oranje component in de grafiek).

⁸⁸ Bron (site VREG): <https://infogram.com/impact-odv-op-de-energiefactuur-1h7z2lqr7rjx6ow?live>

⁸⁹ De cijfergegevens op basis waarvan de grafieken werden opgesteld, werden op basis van de volgende parameters berekend: voor de commodity de V-test met prijzen van juni 2019, de transmissienettarieven (excl. federale bijdrage) zoals van toepassing vanaf 1 maart 2019, de distributienettarieven zoals van toepassing vanaf 1 januari 2019 en de heffingen (incl. federale bijdrage) zoals van toepassing vanaf 1 januari 2019. Wat de distributienettarieven betreft, wordt er in de oefening van uitgegaan dat geen enkele afnemer het prosumentarief betaalt. Wat de heffingen betreft, wordt voor de gezinnen een domiciliëring in de woning verondersteld; het tarief van de bijdrage Energiefonds is nl. merklijk hoger voor niet-gedomicilieerde gezinnen.

Daarnaast kunnen we uit deze grafiek afleiden dat de **eigenlijke energiekost (commodity)** goed is voor 29,44% van de totale elektriciteitsfactuur van een doorsnee gezin, ofwel 38,2% indien we de op de factuur vaak afzonderlijk vermelde ‘bijdrage GSC en WKC’ hierbij optellen. Die ‘bijdrage GSC en WKC’ dekt zoals vermeld ODV-kosten, nl. de kosten van de quotumverplichtingen van de leveranciers inzake groenestroom- en warmtekrachtcertificaten. Het aantal groenestroom- en warmtekrachtcertificaten dat leveranciers moeten indienen, wordt jaarlijks berekend door de VREG⁹⁰, dit op basis van rapporteringen door de distributienetbeheerders. De leveranciers rapporteren bovendien maandelijks over hun prijzen, waarvan de ‘bijdrage GSC en WKC’ een onderdeel vormt. De ‘bijdrage GSC en WKC’ bedraagt voor een doorsnee gezin **82,99 euro** (d.i. de blauwe component in de grafiek).

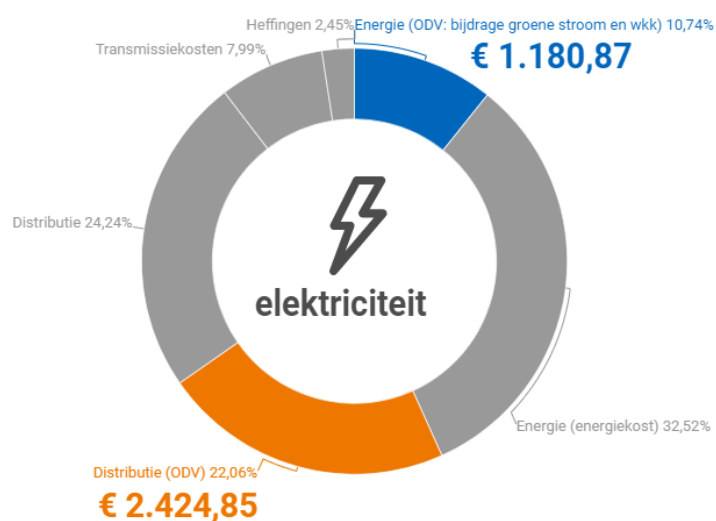
Concreet betaalt een doorsnee gezin via zijn elektriciteitsfactuur dus een **totaalbedrag van 251,68 euro** (168,69 euro + 82,99 euro) voor de kosten verbonden aan de Vlaamse ODV's.

4.2.3 Elektriciteitsfactuur doorsnee klein bedrijf

De onderstaande grafiek⁹¹ geeft de aandelen van de verschillende factuurcomponenten in de **elektriciteitsfactuur van een doorsnee klein bedrijf** weer (gegevens voor juni 2019).⁹²

Impact ODV energie en ODV distributie op de elektriciteitsfactuur (klein bedrijf)*

Totaal factuur: 10.993,28 €

Opbouw elektriciteitsfactuur	JUNI 2019
Energie (energiekost)	3.574,88 €
Energie (ODV: bijdrage groene stroom en wkk)	1.180,87 €
Distributie	2.665,02 €
Distributie (ODV)	2.424,85 €
Transmissiekosten	878,42 €
Heffingen	269,24 €
TOTAAL	10.993,28 €

* Gebaseerd op een verbruik van 50.000 kWh, een aansluitingsvermogen kleiner dan 56 kVA met jaarlijkse meteropname op laagspanning, lb

⁹⁰ Zie artt. 7.1.10 en 7.1.11 Energiedecreet.

⁹¹ Bron (site VREG): <https://infogram.com/impact-odv-op-de-energiefactuur-1h7z2lqr7rjx6ow?live>

⁹² De cijfergegevens op basis waarvan de grafieken werden opgesteld, werden op basis van dezelfde parameters berekend als degene die voor de cijfergegevens van een doorsnee gezin werden gehanteerd. Zie *supra* voetnoot 89.

Uit deze grafiek kunnen we afleiden dat het globale **distributienettarief** voor elektriciteit goed is voor 46,3% van de totale elektriciteitsfactuur van een doorsnee klein bedrijf. De ODV-kosten binnen dat distributienettarief op zich vormen 22,06% van de totale elektriciteitsfactuur, ofwel **2.424,85 euro** (d.i. de oranje component in de grafiek).

Daarnaast kunnen we uit deze grafiek afleiden dat de **eigenlijke energiekost (commodity)** goed is voor 32,52% van de totale elektriciteitsfactuur van een doorsnee klein bedrijf, ofwel 43,26% indien we de op de factuur vaak afzonderlijk vermelde ‘bijdrage GSC en WKC’ hierbij optellen. De ‘bijdrage GSC en WKC’ bedraagt voor een doorsnee klein bedrijf **1.180,87 euro** (d.i. de blauwe component in de grafiek).

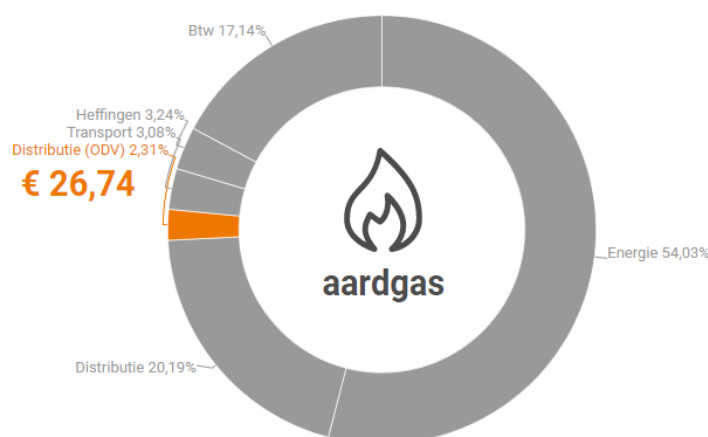
Concreet betaalt een doorsnee klein bedrijf via zijn elektriciteitsfactuur dus een **totaalbedrag van 3.605,72 euro** (2.424,85 euro + 1.180,87 euro) voor de kosten verbonden aan de Vlaamse ODV's.

4.2.4 Aardgasfactuur doorsnee gezin

Voor **aardgas** kan dezelfde oefening worden gemaakt. De onderstaande grafiek⁹³ geeft de aandelen van de verschillende factuurcomponenten in de aardgasfactuur van een **doorsnee gezin** weer (gegevens voor juni 2019).⁹⁴

Impact ODV distributie op de aardgasfactuur (gezin)*

Totaal factuur: 1.155,10 €

Opbouw aardgasfactuur	JUNI 2019
Energie	624,10 €
Distributie	233,21 €
Distributie (ODV)	26,74 €
Transport	35,59 €
Heffingen	37,45 €
Btw	198,01 €
TOTAAL	1.155,10 €

* Gebaseerd op een verbruik van 23.260 kWh, D3

⁹³ Bron (site VREG): <https://infogram.com/impact-odv-op-de-energiefactuur-1h7z2lqr7rjx6ow?live>

⁹⁴ De cijfergegevens op basis waarvan de grafieken werden opgesteld, werden op basis van de volgende parameters berekend: voor de commodity de V-test met prijzen van juni 2019, de transportnettarieven zoals van toepassing vanaf 1 januari 2019, de distributienettarieven zoals van toepassing vanaf 1 januari 2019 en de heffingen zoals van toepassing vanaf 1 januari 2019.

Uit deze grafiek kunnen we afleiden dat het globale **distributienettarief** voor aardgas goed is voor 22,5% van de totale elektriciteitsfactuur van een doorsnee gezin. De ODV-kosten binnen dat distributienettarief op zich vormen 2,31% van de totale aardgasfactuur, ofwel **26,74 euro** (d.i. de oranje component in de grafiek).

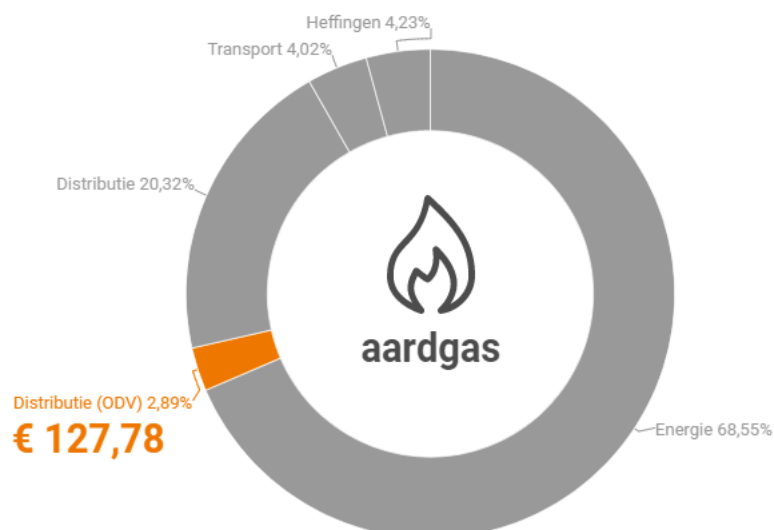
Concreet betaalt een doorsnee gezin via zijn aardgasfactuur dus een **totaalbedrag van 26,74 euro** voor de kosten verbonden aan de Vlaamse ODV's.

4.2.5 Aardgasfactuur doorsnee klein bedrijf

De onderstaande grafiek⁹⁵ geeft de aandelen van de verschillende factuurcomponenten in de aardgasfactuur van een **doorsnee klein bedrijf** weer (gegevens voor juni 2019).⁹⁶

Impact ODV distributie op de aardgasfactuur (klein bedrijf)*

Totaal factuur: 4.428,62 €

Opbouw aardgasfactuur	JUNI 2019
Energie	3.036,04 €
Distributie	899,68 €
Distributie (ODV)	127,78 €
Transport	177,91 €
Heffingen	187,21 €
TOTAAL	4.428,62 €

* Gebaseerd op een verbruik van 116.280 kWh, 11

⁹⁵ Bron (site VREG): <https://infogram.com/impact-odv-op-de-energiefactuur-1h7z2lqr7rjx6ow?live>

⁹⁶ De cijfergegevens op basis waarvan de grafieken werden opgesteld, werden op basis van dezelfde parameters berekend als degene die voor de cijfergegevens m.b.t. de aardgasfactuur van een doorsnee gezin werden gehanteerd. Zie *supra* voetnoot 94.

Uit deze grafiek kunnen we afleiden dat het globale **distributienettarief** voor aardgas goed is voor 23,21% van de totale aardgasfactuur van een doorsnee klein bedrijf. De ODV-kosten binnen dat distributienettarief op zich vormen 2,89% van de totale aardgasfactuur, ofwel **127,78 euro** (d.i. de oranje component in de grafiek).

Concreet betaalt een doorsnee klein bedrijf via zijn aardgasfactuur dus een **totaalbedrag van 127,78 euro** voor de kosten verbonden aan de Vlaamse ODV's.

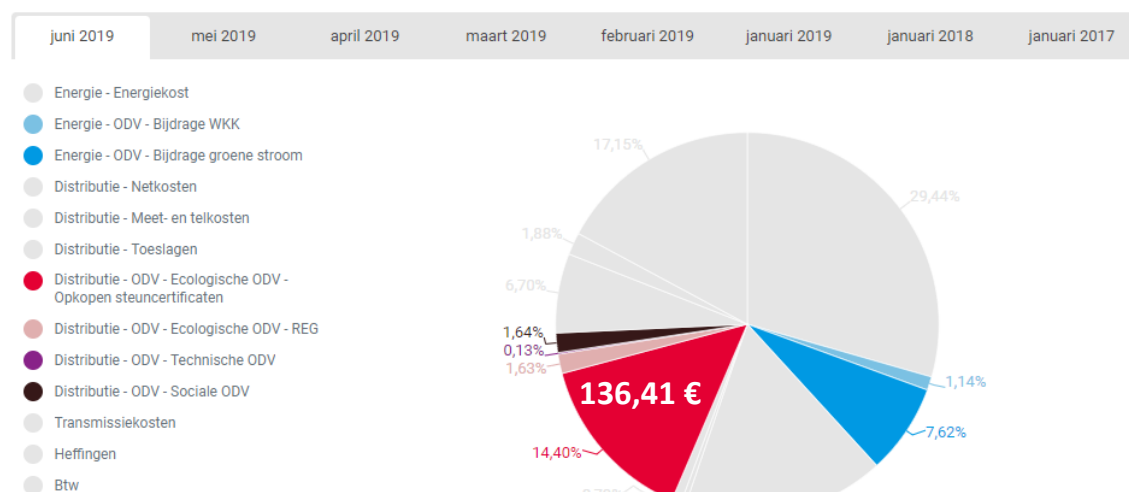
4.2.6 Detaillering ODV-kosten elektriciteit

Het opvallendst aan de voorgaande cijfergegevens en grafieken zijn de grote verschillen tussen het aandeel van de ODV-kosten in de elektriciteitsfactuur enerzijds, en in de aardgasfactuur anderzijds. **De ODV-kosten in de elektriciteitsfactuur zijn veel hoger, en dit zowel voor een doorsnee gezin als voor een doorsnee klein bedrijf.**

Dit is voor een groot deel te wijten aan de ODV's m.b.t. de groenestroom- en warmtekrachtcertificaten, nl. de opkoopverplichtingen van de elektriciteitsdistributienetbeheerders en de quotumverplichtingen van de leveranciers.

De onderstaande grafiek⁹⁷ geeft weer dat voor een **doorsnee gezin** de bijdrage in de kost van de opkoopverplichtingen van steuncertificaten 14,40%, ofwel 136,41 euro, van zijn totale elektriciteitsfactuur vormt. Dit naast de kosten van de quotumverplichtingen van de leveranciers inzake steuncertificaten, die samen goed zijn voor 8,76% (ofwel 82,99 euro) van de totale elektriciteitsfactuur voor een doorsnee gezin, in de vorm van de 'bijdrage GSC en WKC'.⁹⁸

Details openbare dienstverplichtingen (ODV) in distributie en energie

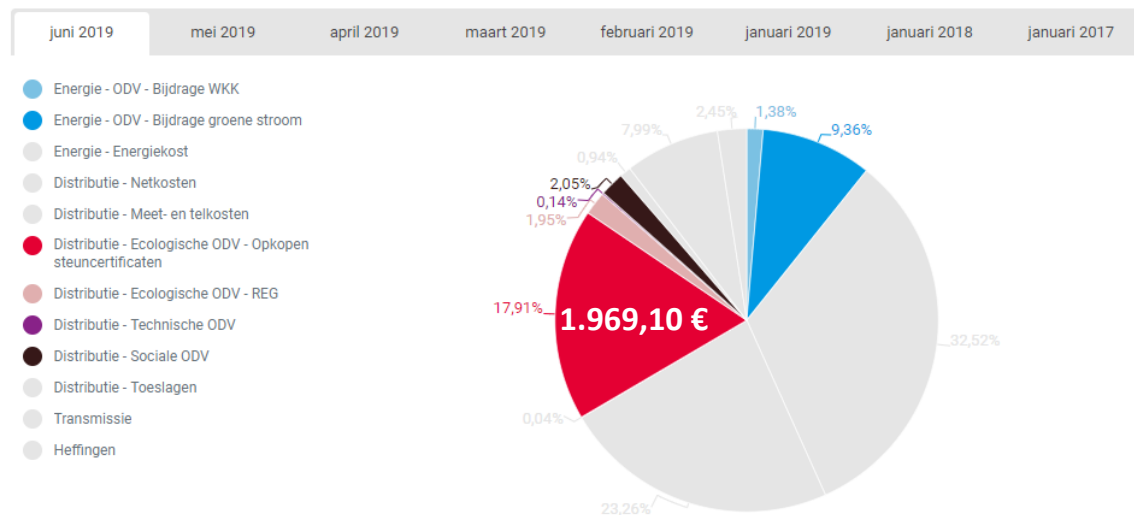

⁹⁷ Bron (site VREG): <https://infogram.com/samenstelling-energiefactuur-gezin-1hxr4zn705no4yo?live>

⁹⁸ Zie ook *supra* onder hoofding 4.2.2.

De onderstaande grafiek⁹⁹ geeft weer dat voor een **doorsnee klein bedrijf** de bijdrage in de kost van de opkoopverplichtingen van steuncertificaten 17,91%, ofwel 1.969,10 euro, van zijn totale elektriciteitsfactuur vormt. Dit eveneens naast de kosten van de quotumverplichtingen van de leveranciers inzake steuncertificaten, die samen goed zijn voor 10,74% (ofwel 1.180,87 euro) van de totale elektriciteitsfactuur voor een doorsnee klein bedrijf, in de vorm van de 'bijdrage GSC en WKC'.¹⁰⁰

Details openbare dienstverplichtingen (ODV) in distributie en energie

⁹⁹ Bron (site VREG): <https://infogram.com/samenstelling-energiefactuur-bedrijf-1h8n6mqg5goz2xo?live>

¹⁰⁰ Zie ook *supra* onder hoofding 4.2.3.

4.2.7 Afsluitend overzicht

Ter afsluiting van het hoofdstuk over de ODV-kosten in de energiefactuur van een doorsnee gezin en een klein bedrijf, geven we hieronder nog een **samenvattend schematisch overzicht** van deze kosten.

Om een zo getrouw mogelijk totaalbeeld te geven van alle ODV-kosten die een afnemer van elektriciteit en een afnemer van aardgas betaalt, hebben we bij de cijfergegevens m.b.t. de kosten van de ODV's in het Vlaamse Energiedecreet en -besluit, nog de kosten opgeteld van de ODV's die o.b.v. **federale** regelgeving worden opgelegd. Zoals eerder vermeld, dragen de afnemers van elektriciteit en aardgas via de transmissienettarieven en de federale bijdrage elektriciteit resp. de federale bijdrage aardgas bij in de kosten van deze 'federale ODV's'. In het kader van dit rapport zijn we hierop niet verder ingegaan.

DOORSNEE GEZIN	<i>Elektriciteit</i>	<i>Aardgas</i>
<i>ODV in distributienettarieven</i>	<i>168,69 euro</i>	<i>26,74 euro</i>
<i>ODV in commodity ('bijdrage GSC/WKC')</i>	<i>82,99 euro</i>	
<i>ODV in transmissienettarieven + federale bijdrage elektriciteit</i>	<i>36,83 euro</i>	
<i>ODV in federale bijdrage aardgas</i>		<i>13,57 euro</i>
TOTAAL	<i>288,51 euro</i>	<i>40,31 euro</i>

Het is wel vermeldenswaard dat een doorsnee gezin in 2019¹⁰¹ in totaal 82,71 euro betaalt voor de transmissienettarieven en de federale bijdrage elektriciteit samen¹⁰². Daarvan is 36,83 euro¹⁰³ bestemd voor de financiering van federale ODV's. Wat aardgas betreft, betaalt een doorsnee gezin in 2019 in totaal 14,24 euro voor de federale bijdrage aardgas, waarvan 13,57 euro¹⁰⁴ bestemd is voor de financiering van federale ODV's.

¹⁰¹ De cijfergegevens hebben betrekking op de transmissienettarieven geldend vanaf 1 maart 2019.

¹⁰² Ter verduidelijking: ook de 'toeslag voor de taksen op masten en sleuven' wordt, naast de transmissienettarieven en de federale bijdrage, meegerekend in het totaalbedrag. Het bedrag van deze toeslag bedraagt voor een doorsnee gezin echter slechts 0,39 euro.

¹⁰³ Dit bedrag is de optelsom van de 'federale bijdrage: ODV-bijdrage' en de 'toeslag beschermde klanten'.

¹⁰⁴ Dit bedrag is de optelsom van de 'federale bijdrage: ODV-bijdrage' en de 'toeslag beschermde klanten'.

DOORSNEE KLEIN BEDRIJF	<i>Elektriciteit</i>	<i>Aardgas</i>
<i>ODV in distributienettarieven</i>	<i>2.424,85 euro</i>	<i>127,78 euro</i>
<i>ODV in commodity ('bijdrage GSC/WKC')</i>	<i>1.180,87 euro</i>	
<i>ODV in transmissienettarieven + federale bijdrage elektriciteit</i>	<i>406,07 euro</i>	
<i>ODV in federale bijdrage aardgas</i>		<i>67,83</i>
TOTAAL	<i>4.011,79 euro</i>	<i>195,61 euro</i>

Een doorsnee klein bedrijf betaalt in 2019 voor de transmissienettarieven en de federale bijdrage elektriciteit samen 954,36¹⁰⁵, waarvan 406,07 euro¹⁰⁶ bestemd is voor de financiering van federale ODV's. Wat aardgas betreft, betaalt een doorsnee klein bedrijf in 2019 in totaal 71,19 euro voor de federale bijdrage aardgas, waarvan 67,83 euro¹⁰⁷ bestemd is voor de financiering van federale ODV's.

5 Vaststellingen

Na de analyse van de cijfergegevens m.b.t. de ODV-kosten onder de vorige hoofding, dringt zich de algemene vaststelling op dat **de totale maatschappelijke kost van de Vlaamse ODV's naast aanzienlijk, ook weinig inzichtelijk is**. De oorzaak daarvan ligt vooral in de uiteenlopende financieringswijze van ODV's, waardoor in alle drie de componenten van de energiefactuur (commodity – nettarieven – heffingen) ODV-kosten vervat zitten. Voor een afnemer blijkt het bedrag dat hij of zij aan ODV-kosten betaalt dus niet duidelijk uit zijn of haar energiefactuur. Bovendien legt niet enkel de Vlaamse decreetgever, maar ook de federale wetgever ODV's op, waarvan de kosten eveneens in de energiefactuur worden doorgerekend. Hoewel deze federale ODV's niet werden onderzocht in dit rapport, moet echter ook daarmee nog rekening worden gehouden indien men de optelsom wenst te maken van de kosten van ODV's.

Een tweede vaststelling is dat, bij een vergelijking van de ODV-kost in de elektriciteits- en aardgasfactuur, **verhoudingsgewijs in de elektriciteitsfactuur een veel hogere ODV-kost vervat ligt**. Dit is te wijten aan het feit dat het Energiedecreet- en besluit de meeste en de duurste ODV's – waaronder de quotum- en opkoopverplichtingen van groenestroom- en warmtekrachtcertificaten, en de verplichting om premies inzake rationeel energiegebruik te verlenen – opleggen aan de elektriciteitsdistributienetbeheerders en de elektriciteitsleveranciers.

¹⁰⁵ Ter verduidelijking: ook de 'toeslag voor de taksen op masten en sleuven' wordt, naast de transmissienettarieven en de federale bijdrage, meegerekend in het totaalbedrag. Het bedrag van deze toeslag bedraagt voor een doorsnee klein bedrijf 4,67 euro.

¹⁰⁶ Dit bedrag is de optelsom van de 'federale bijdrage: ODV-bijdrage' en de 'toeslag beschermde klanten'.

¹⁰⁷ Dit bedrag is de optelsom van de 'federale bijdrage: ODV-bijdrage' en de 'toeslag beschermde klanten'.

Zoals eerder aangegeven, is de doelstelling van dit rapport om te informeren over ODV's en de kosten die zij teweegbrengen, zodat er meer transparantie over dit onderwerp is. Om die doelstelling blijvend waar te maken, zijn de grafieken m.b.t. de ODV-kosten in dit rapport ook terug te vinden op onze [website](#), waar ze periodiek zullen worden geactualiseerd.

Het blijkt dus dat er sterke verschillen zijn in de lasten die aan de verschillende energiedragers worden opgelegd. De kosten voor de ODV's worden momenteel vooral doorgerekend via de elektriciteitsfactuur. Gelet op de energietransitie (die onder andere tot een sterke groei van warmtepompen en elektrische voertuigen zal leiden) en de verdere groei van decentrale hernieuwbare productie, is elektriciteit nochtans een energiedrager van de toekomst. Om te evolueren naar een koolstofarm energiesysteem geeft dit dus een verkeerd signaal. Voor de decreetgever kan dit rapport daarom een aanzet zijn om de huidige ODV's en hun financieringswijze tegen het licht te houden en desgevallend te heroriënteren.